

# KRALJEVINA SRBA, HRVATA I SLOVENACA

UPRAVA ZA ZAŠTITU



INDUSTRIJSKE SVOJINE

KLASA 45 (3)

IZDAN 1. OKTOBRA 1924.

## PATENTNI SPIS BR. 2143.

### Ljubomir Vulović, Kraljevski Pokrajinski Namesnik za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo.

Postupak za određivanje kvaliteta suvih šljiva pomoću sprava za iznalaženje težine i specifične težine.

Prijava od 21. maja 1923.

Važi od 1. jula 1923.

Ovaj pronalazak ima za zadatak, da na temeljima nauke racionalizuje trgovinu suvim šljivama, i, na podlozi ove racionalisane trgovine, da unapredi i samu proizvodnju suvih šljiva, a na ovoj osnovi:

Najvažniji sastojak suve šljive je: šećer. On je taj, koji jedino i konzervira samu šljivu, ali je on ujedno i od svih sastojaka i najteži, po svojoj specifičnoj težini, (izuzev, naravno, izvesnih mineralnih sastojaka, koji se nalaze u šljivi, ali u minimalnim i zanemarljivim količinama) Zato, zbog raznog procenta sadržaja šećera, i sama suva šljiva može da ima i raznu specifičnu težinu, koja se prema mojim opitima može da kreće između 1, 36 i 1, 16

Kako o procenta šećera jedino zavisi sposobnost suve šljive da se konzervira, a ujedno i njezina vrednost u pogledu hranljivosti i ukusnosti i kako taj procenat šećera opet zavisi od pravilnosti samog sušenja šljive, to će, očigledno, metoda, koju sobom povlači ovaj moj gravimetar (tegometar) za trgovinu suvom šljivom u koju će ova trgovina u sopstvenom interesu zavesti, biti od najvećeg zamašaja za ovaj tako važan naš zemaljski trgovački artikal.

Moj gravimetar (tegometar) sastoji se upravo iz dva odvojena dela:

a.) Iz jednog pomoćnog dela njegova, iz merila (kantarića) za utvrđenje apsolutne težine jedne manje količine suve šljive, izabrane od kupca i prodavca sporazumno iz

sredine cele količine suve šljive, koja se želi prodati (kupiti) i ispitati. (Vidi nacrt, slika 1) I

b.) Iz jednog upravo volumenometra za utvrđenje zaprine one na merilu izmerene apsolutne težine od one izabrane male količine suve šljive (Vidi nacrt, slika 2. i 3.)

Merilo (kantarić) sastoji se iz kuke K, o koju se pri merenju drži levom rukom cela spravica, zatim iz dilčika D o tu kuku obešenog, o koji dilčik je s jedne strane, bliže jednom kraju obešen tas T, u koji se meće jedna manja količina, 12—15—20, najviše 30 komada suve šljive, a s druge strane visi jedan od državne vlasti pregledan i punktiran mali teg, jajce, J, kojim se ona količina šljiva u tasu može izmeriti pomeranjem ovog jajceta u desno ka desnom kraju dilčika D. Na tom su desnom kraju, a na mestima, koja odgovaraju težinama od 95—105 grama obeležene crte i to za gramove 95—99 i 101—105 crne a za tačno 100 grama — crta je crvena.

(Da se ovaj teg ne bi mogao skinuti od strane trgovca — kupca — i zameniti npr. lakšim, na krajevima dilčika nalaze se okovi O, koji onemogućavaju to skidanje, Ali se ispravnost ovog kantarića može i bez toga, svakog trenutka kontrolisati od svakog, pa i najprostijeg organa državne vlasti, pa i samog proizvođača, seljaka, stavljanjem jednog običnog tega — onog žutog mesinganog — od 100 grama, koji se može naći u svakoj bakalnici, u tas T i podmeravanjem toga tega

Din. G.

pomoću jajceta J na onu crvenu liniju od 100 grama).

Kako pri ovom merenju jedne manje količine suvih šljiva ne može se svagda pogoditi, da se dobije od čitavih komada tih suvih šljive baš tačno 100 grama, to ima da bude tendencija merenja, da se po mogućstvu dobije ili broj 100, ona crvena crta) ili jedan od brojeva što bližih 100 (limes 100 — jedna od onih crnih crta, koja je bliža crvenoj nego ikakva druga crna, koja bi se mogla dobiti dodavanjem jedne poslednje šljive u tas. ili njenim odbacivanjem iz tase). Zato i ima na ovom kantartcu samo crta za ovih 10 grama (95—105) jer je ovoliko crta dovoljno za ovu tendenciju, pošto najkrupnije moguće šljive ne mogu da teže pojedinačno više od 10 grama po komadu.

Sad kad je utvrđena ta količina od 100 (ili limes 100 grama suvih šljiva, prebroji se broj komada, koliko ih ima u toj količini u tasu, (kod najkrupnijih biće po 12—13—14—15, a kod najsitnijih 25—26, maksimum 30 komada) i taj broj može poslužiti za numeraciju kvaliteta ove robe, ali i to samo na oko, jer to bi bio spoljni kvalitet te robe. Sada se ima pristupiti i ispitivanju unutrašnjeg kvaliteta ove probe od te robe: Ispitivanju njene specifične težine, pomoću glavnog dela moga gravimetra (tegotera). (Vidi nacrt, slika 2 i 3).

U sud C (slika 2.) naspe se ranije vode (obične bunarske, obične ili koje bilo temperature i gustine) tako da se u njoj nalazi vode tačno do otvora R, t. j. sipa se dok ne predje nivo vode ovaj otvor i čeka se, dokle god curi, dok ne štane odilaženje iz suda C u podmetnuti sud Č.

Kad prestane odilaženje na otvor R, sud se nagne unatrag, zabaci i nagne na protivnu stranu od otvora R tako, da ne bi istekla na otvor R više ni jedna kap vode i iz nje. U takom položaju suda, sud se izdigne malo iz suda C a sud ispod njega uzme i sva ta, za opit nepotrebna voda prospe, pa sud ponovo vrati u podmetnuti sud.

Sada se u sud C ubaci ona podmerena (od 100 ili limes 100 grama) količina suvih šljiva i ona će istisnuti opet na otvor R, izvesnu količinu vode koja će biti u toliko manja, u koliko je ova proba specifično teža i obratno. Kad prestane odilaženje suviše, nivoom svojim iznad otpora R narasle vode, onda se istim gestom ruke sud C izvadi iz suda Č, pažljivo otrese da i sa njegove površine sve kapi vode spadnu u sud, i sud (sa šljivama) skloni u stranu, pa onda ovaj sud Č podigne i njegova, sadržina vode prespe u stakleni sud P, sipajući vodu polako na kljun od suda Č u levak L od staklenog suda P.

Ovaj stakleni sud P je proračunat tako da do polovine njegova grlića (Gr. (cevi izmedju njegova dela P i levka L.) ima n. pr. 80 kubnih santimetara zapremine, da dakle to odgovara zapremini od 100 grama suvih šljiva od specifične težine 1,25 (jedan ceo i dvadeset i pet stotih), dakle od suvih šljiva, koje su srednje specifične težine. Pa ako su ove ispitivane suve šljive od specifične težine, 1,25 i ako ih je na merilu (na kantariću) bilo 100 grama, voda izručena iz suda Č dostignuće tačno do crvene linije, koja na sredini grlića Gr označava, dokle je zapremina za 100 grama i to za 100 grama suvih šljiva od specifične težine 1,25.

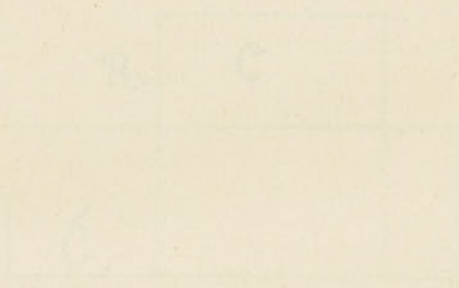
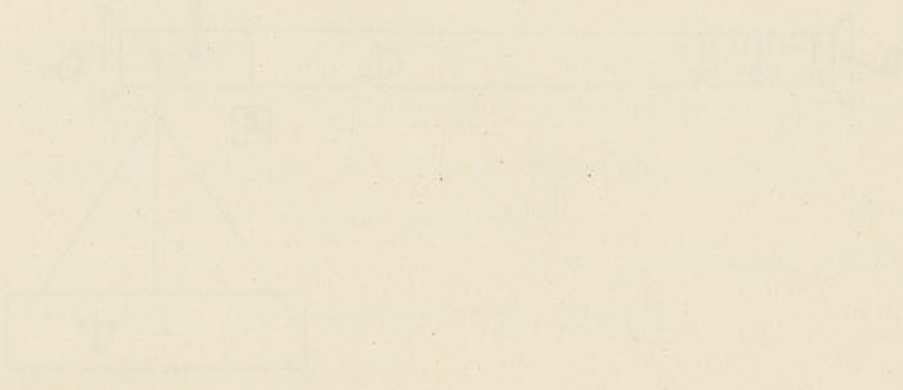
Isto tako, ako je odmerena količina bila nešto veća ili nešto manja od 100 grama pa ako su i te suve šljive od iste specifične težine 1,25, onda će voda zauzeti opet zapreminu do one linije, crtic na grliću Gr, koja odgovara analognoj crtici na dilčiku od kantarića. (Ako je bilo na kantariću šljiva n. pr. za tri crtice desno od crvene linije na njegovom dilčiku, dakle 103 grama onda će njihova zapremina odnosno voda istisnuta njihovom zapreminom zauzeti u grliću tri crtice više od crvene linije na grliću Gr, tako da celu ovu manipulaciju može da shvati i potpuno nepismeni seljak.) Sve ovo naravno pod pretpostavkom, da su i ove suve šljive od rečene srednje specifične težine, 1,25 ili od takve specifične težine, kakvu bude državna vlast u interesu ove važne grane narodne privrede propisala za normalnu, za dobru robu i za koju specifičnu težinu ovaj stakleni sud P bude izrađen.

Ali ako dotična ispitivana količina suvih šljiva bude od veće specifične težine, dakle od boljeg kvaliteta, nego što je srednja, normalna propisana dobra roba, onda će istisnuta količina vode zapremiti manji prostor u grliću nego do one crte na grliću, koja odgovara istoj crtici na dilčiku od kantarića i ta će razlika izmedju tih dveju crta biti sve jača, sve uočljivija, što je kvalitet dotične probe bolji, što je dotična proba specifično teža, tako da će i nepismeni seljak lako moći shvatiti, da što god je on uspeo bolje, da sušenjem svoje sirove šljive bolje istera vodu kao lakšu, a bolje sačuva u njoj šećer, kao teži, da će i ta njegova bolja šljiva manje isterati vode na otpor R, nego nečija druga gora, a da će i njegova šljiva, ako bude gora od normalne, od propisane, od srednje kakvoće zauzeti veći prostor, popeti se iznad one crte, koja bi odgovarala njenoj crti sa dilčika od kantarića, i opet u koliko ta diferencija bude veća (u pravcu naviše), biće i kvalitet tih probe tim goti od kvaliteta normalne, propisne, srednje, dobre robe.

## PATENTNI ZAHTEV:

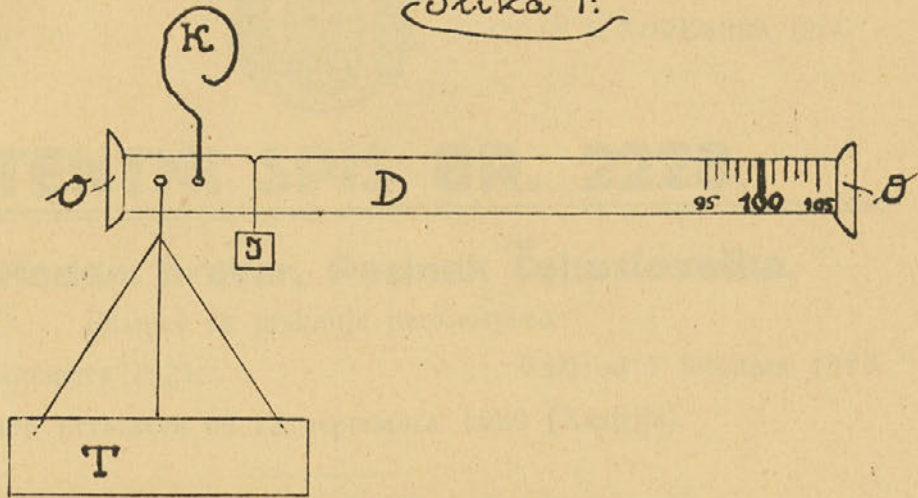
1. Postupak za određivanje kvaliteta suvih šljiva, naznačen time, što je uobičajeno merenje težine jedne količine šljiva za ispitiva-

nje u vezi sa određivanjem zapremine pomoću volumenometra pomenute količine, pa se upoređenjem težine i zapremine određuje kvalitet šljiva za ispitivanje.

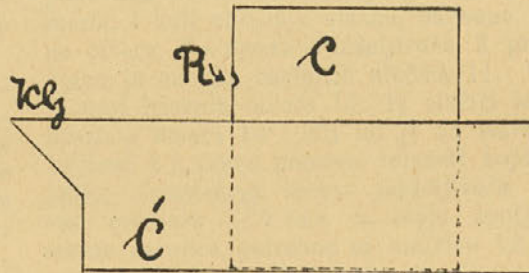




Slika 1:



Slika 2:



Slika 3:

